

# Portobányi úr

Az Egy régi udvarházból című Szindbád-novellában Krúdy Gyula így jellemzi Portobányi urat: „A nyugalmas életmódban meghízott, megtestesedett és a szeme kidülledt, mint a gazdag falusi bíráké. Mély torokhangon beszélt és szerette csúfolni a tanítót, vagy a kántort az asztal végén... Egészben véve tekintélyes és ünnepélyes férfiú volt és mint öreg író, titkon lenézte az esperes urat is. Legalább az ifjú Szindbádnak gyakorta magyarázta, hogy az írók a legelső emberek a világon.” Portobányi romantikus alakja megjelenik még Az első virág, Az álombeli lovag és A három muskatéros című elbeszélésekben is, sőt, Krúdy Hét bagoly című — 1922-ben megjelent — regényében főhőssé lép elő, Szomjas Gusztli néven. Életfelfogása így szól: „... én ugyan nem sokat láttam a világban, de amit láttam, jól megjegyeztem. Szerencsétlen ember csak egy van, akinek a száján jön ki az, amit megesszik. Amíg a gyomor jól működik, amíg a kövér kacsza örömet okoz, amíg a húsnak az ízében megérezzük a legelőket, erdőket, források illatát, a bornak zamatában az őszi szüret taposólányainak jókedvét: addig nincs elveszve semmi... Nem lehet addig szerencsétlen az ember, amíg egy rozsdás szeghez is hozzá tudja gondolni az egész életét.”

Portobányi úr, illetve a vén gavallér Szomjas Gusztli alakját Krúdy Gyula ifjúkori barátjáról és tanítómesteréről, Kálnay Lászlóról mintázta, pontosabban: változtatás nélkül bevarázsolta műveibe. Ez a különös sorsú ember 1849-ben született, s miután a fővárosban ügyvédi oklevelet nyert, 1874-ben Nyíregyházán irodát nyitott. A szintén ott letelepedett nyugalmazott színész, Dálnoki Gaál Gyula kebelbell jópajtása és ivócimborája volt. A nagy korkülönbség ellenére is mindketten a bizalmukba fogadták az ifjú Krúdyt, biztatták az írói pályára, mentoraivá és bölcs tanácsadóivá szegődtek. Hatásuk felfedezhető az életműben. Kálnay — köz- és váltóügyvéd léte — 1900-ban még lapot is alapított Szabolcsi Híradó címen, amely hetente kétszer jelent meg. Hasábjain tucatnyi elbeszélés látott napvilágot az akkor még diák Krúdy tollából. Kálnay lapalapítá-

sát valójában a nosztalgia táplálta: egy elfeledett író felhangolása volt.

Elmúlt már negyvenéves, amikor első írásai megjelentek. Rákosi Jenő, a Budapesti Hírlap tulajdonosa fedezte fel, miután Kálnay — barátai biztatására — leírt és beküldött egy anekdotát a Bodzafa — 1889-től Röck Szilárd, ma Somogyi Béla — utcai szerkesztőségbe. Hamarosan népszerűvé váltak a „béhá”-ban megjelent tárcái, noha Vas Gereben modorában írt, vagyis a múlt század közepén divatos irodalom megkésett folytatója volt. Éppen ezért hírneve is hamar lehanyatlott, ám éppen akkor, a 90-es évek közepén állt írói dicsőségének magaslatán, amikor Krúdy megismerkedett vele.

Soha nem volt pesti író. Nevét országosan ismerték — barátjának vallhatta Mikszáthot és Eötvös Károlyt —, s még mindig Nyíregyházáról küldögette beszélyeit, amelyek a feljegyzések szerint a korhely Dálnoki Gaál Gyula gúnyolódásai hatására születtek meg. Az öreg vándorszínész nem győzte becsmérelni Kálnay műveit, ám a végén már nem mert véleményt nyilvánítani, mert félt a tettegességtől. Kálnay írói pályája állítólag D. G. Gy. halálával fejeződött be. Nem volt, aki inspirálja. Soha nem heverte ki, hogy öreg barátja kiköltözött a nyíregyházi Morgó-temetőbe.

Kálnay László valószínűleg 1901-ben hagyta el Nyíregyházát és Rahóra került közjegyzőnek. Az első világháború után sarkig érő medvebőrbundában, vidrasapkában, arcán megsárgult Ferenc József-szakállal bukkant fel Budapesten, ahol gyakran találkozott Krúdyval is. Hetvenedik évei felé járva kétségbeesetten kereste az írók társaságát, lankadatlanul járta utánuk a tabáni és a józsefvárosi kocsmákat, de tollat már nem vett a kezébe. A húszas évek közepén halt meg.

Hat-hét gyermeket hagyott maga után, mert kedvelte a színésznőket. Megjelent két novellás kötete, továbbá a Szegény Patyus című — a maga korában rendkívül népszerű — biblikus hangvételű legendája, amelynek sajátos, zenei nyelvezete bizonyíthatóan hatással volt az íróvá érő Krúdyra.

Fehér Béla